

Ծաղիկն էր Սոխակներէ Առաքել
Կա նստած Ունկնգրած Եղբոր ուրախ
Էր զի յամախ Գեղի ի վեր:
Հոս գորարար, արեւմտեան եւ արեւելեան արդի
գրաւոր քարտուները ձալուած են ի մի, թէեւ
ծարտարութեամբ:

Նշանաւոր լեզուական նորութիւն մըն ալ
յոյժըղն է: Քառական աստեղի եւ քիւրաքի չայե-
րէն յունարէնի կամ անգղիերէնի վայելէ ձեւել:
Անգղիերէնը քերականական սեռ գրեթէ չի ճանչ-
նար սովորական լեզուին մէջ, բայց դերանուանց մէջ
այսպէս չէ: Նոյնը չայեւրէնի մեքսեցերն ուղղով
բառական ժամանակ է որ Նէ, Նիքա, եւայլն ձեւերը
կ'ընեն երեւան իբրեւ իգական, իսկ Նա, Նարա, եւն,
կը համարուին իբրեւ արական: Այս հին նորանեւ-
ութեան հետեւած է մեր հեղինակն ալ շատ տեղ,
բայց ոչ իբրեւ հաստատուն կանոնի մը, վասն զի
ընդհանրապէս այս զանազանութիւնը չէ բրած:
Չենք գիտեր որ այսպիսի նորամուտ խորութիւն եամբք
ինչ օգուտ կրնայ տեսնուիլ: Բայց թէ լեզուի մ'ա-
պականելու մեծագէտ կը նպատեն այսպիսիք, այն
ստոյգ է:

«Առաջին Գրմանքի» տպագրութիւնը
շքեղ էջեւ մարուր, զարդարեղով, զարդապատ-
կենեղով եւ վերնազարդով եւ իբր 20 մեծ եւ
փոքր պատկերներով զարդարուած: Բազմաթիւ եր
միայն որ տպագրական սխալներուն առաւել ուշա-
գրութիւն ըլլար: Ի վերջոյ Յ. Թ. Գալսեան, որ
«գառաջինն իշխալով յայտարարէր» կը յայտարարէր
«նեղափառ ակնարկներ եւ իրախոսութիւններ»
որոնք ընթերցողներէն, կրնայ համարուիլ որ իբր
«Առաջին Գրմանք» չայ մատուցողութեան մէջ
անհշիւտ եւ «անուշադրու» երկ մը չէ: Ար յու-
սանք որ ուրիշ աւելի կատարելագոյն գրութիւնք
մեր արդէն աղքատ մատենագրութեան զարդ կ'ը-
լան:

Յ. Տ.

ՄԱԿԱՅԻՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԻՆ-ՍԵՐՊԻՍ

ՀԵՂԻՆԱՎ՝ Spiridon Gopcevic

Այս մեծագիտ գերմաներէն մատենան մեր
տպարանէն 1889 Յունիսին ի լոյս ընծայեցաւ:
Գիրքն է մեծ քառանկ 64 թերթ (511 երես)
ուրի 14 ստորակի, 2 կրնապատկեր եւ 51
ղեկագործով պատկերներ: Գործն պարզապէս
իբր շքեղատիպ հրատարակութիւն առնելով,
իւր հրապուրիչ պատկերներովն գրադարաննե-
րու զարդ է, որոնցմէ երեք հատ հեղինակին
զիջողափառ թղթուութեամբն մեր ընթերցողաց
հոս կը ներկայացնենք: Բայց մեղի համար աւելի
մեծ կարեւորութիւն ունի այս մատենան:

Վերջին ժամանակներս՝ մանաւանդ արեւե-
լեան Հայոց կողմանէ գովելի փոյթ մը կը նշմա-
րուի հայաբնակ եւ հայաբնա գաւառաց պլեւայլ
կողմէն քննելու եւ ուսումնասիրելու եւ ասով
այն մուլ խորշերն գիտութեան լուսոյն առջեւ:

պարզեցու: Որչափ գովելի եւ օգտակար, սակայն
նոյնչափ ալ դժուարին գործ է այս, որուն նոյն-
աշխատութեանց ձեռնարկուք մեզմէ աւելի հա-



ԱՊՐԻՐԱՆՈՒ ԶԱՂԱՆԱՅ ԿԱՄԱՐՈՒ ՍՈՒՆԻ Ի ՍԵՂԻՆԱՎ

մոլուած են: Վասն զի գիտնական ուղեւորու-
թիւններն բաց ի գրամական կարեւոր տեսա-
կէտէն, բազմակողմանի եմութեանց հար-
կաւորութիւն ունին, որպէս զի ի լոյս ընծայուած
երկասիրութիւնն չըլլայ պարզապէս «նկարա-
գրական» վիպական ուղեւորութիւն» մը, այլ
նաեւ ուսումնական յարգ ունենայ:

Այս է ահա վերջիշեալ գրքին վախճան:
Հեղինակն՝ որ ծանօթ է արդէն եւրոպական
գիտնաց իւր 12 սոյնպիսի երկասիրութիւններով,
իւր գիրքն երկու մասանց բաժնած է: Ա. բաժ-
նին մէջ (30 գլուխ) կը խօսի իւր Ժամապարհոր-
գութեան վրայ ընդհանրապէս: Գիտնական խու-
ղարկութեանց նիւթ կ'ընէ իւր անցած քաղաք-
ներուն ծագումն, հին պատմական նշանակու-
թիւնն եւ արդի վիճակն. խօսի եւ անաչառ կը
քննադատէ նախորդ պոչեղուաց սխալ կամ ու-
ղիղ կարծիքներն:

Իսկ Բ. բաժնին մէջ (20 գլուխ) կը քննէ
ի մանաւորէ Մակեդոնիոյ քաղաքներուն եւ գիւ-
ղերուն գիրքն, Ժողովրդական ձեւն, կենցաղա-
վարութիւնն, բարքն, լեզուն եւ Ժողովրդական
երգերն: Մեծ արժէք ունի հմուտ հեղինակին

սոյն երկասիրութիւնն, վասն զի այժմեան քաղաքականութեան մէջ Մակեդոնիոյ խնդիրն՝ Պուլկարաց եւ Սերպերու նկատմամբ՝ ընդ խնդիրներէն է*։ Սակայն, պետք է խոստովանիլ, որ Հնդկնակն՝ ընդգէմ՝ իւր խորին գիտութեան եւ համոզիչ պատճառաբանութեան, տեղեւ տեղեւ չէ կրցած յայտնի կողմնակալութեան նշաններէ զգուշանալ։ Կը բաղձանք ի սրտէ, որ սոյն գործն առաջնորդ ըլլայ՝ գիտնական ճանապարհորդութեանց անձնամուխ մեր ուսումնասիրաց։ Այս առթիւ կը փութանք մեր ուրախակցութիւնն յայտնելու Աբուտի խմբագրութեան,

իւր պն ջանից եւ մտադրութեան համար, զոր այս կէտիս կը նուիրէ։ Ինչպէս որ Աբուտի վերջին տետրը եւ մեր յիշած գիրքն իրարու համեմատոյն կրնայ տեսնել։ Միայն բաղձալին պն է, որ ազգային ժողովրդական կենաց ու սովորութեանց եւ մանաւանդ լեզուին ամփոփոք երեւոյթներուն առաւել եւ ճիշդ ուշագրութիւն շնորհուէր. վասն զի առ այժմ մի միակ թերթին որ աւելի սոյն նիւթոյս զբաղի որոշած է՝ Աբուտն է։ Հրատարակութեան ընդարձակ ժամանակին մեզի կը ներէ բաղձալ՝ որ սոյնօրինակ յօդուածներն այնպէս գրուին, որ կարենան ի հարկաւորու-



ԱՐԶՈՒՆԻ ՊՈԴՈՏԱՅ Ի ՄԷԼԱՆԻՔ

թեան իւր « Վստահելի աղբիւր » գործածուիլ։ Ասով միայն կարելի կը ըլլայ գիւրութիւն մատուցանել անոնց, որոնք ի ժամանակին ընդարձակօրէն զբաղիլ ուզեն այսպիսի հետաքրքրական եւ շահաւետ նիւթերով, գտնելու համար պն գեղեցիկ կապն՝ որ ի ծածուկ եւ յանգագայ գեռ կը շարունակուի մեր վաղեմի հնութեան եւ արդի ժամանակիս ներկայացուցչաց մէջ։

Հ. Գ. Մ.

* Գիտքը կ'արժէ 10 Ֆիորին։ Խմբագրութիւնս ունի դիրքութիւններ 8 Ֆիորինով ծնոք քերնուլ։ ԽՄԲ.

ՅՊԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՄԻԻԹՐԵՆԸ ՅՊԱՐԱՆ Ի ՎԵՆԵՆԱ
ՀԱՅՏԱՏՆՈՒԹՅՈՒՆ 1810

Ծանօթ է ազգայնոց որ Վիեննական Միխիթարեան Միաքանութիւնն իւր աշուանի տպարանին գործածութիւնն հարկադրած էր զանազան պատճառաց համար յամի 1874 օտարին յանձնել, իրեն պահելով վերստին տպարանն քանալու իրաւունքն, հայկական տպագրութեան ար-